

(פרוש, קרקע שאינה בתולה, אלא כגון של ארץ חרושה): יד * יתהר שלא יאחו באמה וישתין, אם לא מעטרה (יג) ולמטה (כז) מפני שמוציא שכבת ורע לבטלה, אלא אם בן (כו) הוא נשוי. יומדת חסידות לנהר אפלו (יד) (כח) הנשוי: טו ואפלו מי שאינו נשוי מתר לסייע (כט) בביצים: טז * ולא התר לנשוי לאחו באמה אלא להשתין, אבל (טז) (ל) להתחפר לא: יז והמשהה נקביו עובר משום (טז) [1] (לא) בל תשקצו:

באר הגולה
פ נדה שם צרמב"ם פרק
כ"א מהלכות אסורי
ביאה ק"ו בספר הנראה
ר שם בגמרא דנדה
ש סמ"ג סימן קנ"ו
ח מכות ט"ז

ד דיני נטילת ידים. ובו כ"ג סעיפים:

א (א) אירחץ ידיו (ב) ויברך על (ג) [א] נטילת ידים. (הגה ויש אומרים (ג) גם אשר יצר א נכוח ס

באר היטב

(יג) ולמטה. ואפלו בקשוי מתר לאחו מעטרה ולמטה, בן משמע מתוספות ריש פרק כל היד דבור המתחיל אוהו וכו', מדלא תרצו דהתם מירי כשהוא בקשוי, דהא נודעו אבריו תנני, עלת תמיד: (יד) הנשוי. וט"ז כתב דמדינא אסור, עין שם. ואם אין אשתו עמו או שהיא נדה, לא מקרי נשוי לענין זה, עין ס"ז מגן אברהם. ועין באבן העזר סימן כ"ג סעיף קטן ד' מה שכתבנו שם: (טז) להתחפר לא. איתא בגדה דף מ"א, במסלית עבה מתר לאחו באמה, שאינו מחמם: (טז) בל תשקצו. ובקטנים, משום בל תשקצו ומשום שלא יהא עקר. ויזהר מאד בקטנותו, כי צואה כפי הטבעת מעכבת התפלה, ויש לרחץ במים, כמו שכתוב ומצואתו לא רחץ, סידור הא"י ו"ל:

שערי תשובה

ק"א תעלה דבזל אף באגני בלים אין לקנות, משום כלפים, עין שם: [1] בל תשקצו. עין באר היטב. ועין בתבואות שור ביהודה דעה סימן י"ג סעיף קטן י"ב שנסתפק דהא דמשהה נקביו שיעבר על בל תשקצו אם הוא מדאורייתא או מדרבנן, ושם כתב בהך דיבמות דאמר חמשה אמוראי אעקר מפרקא דרב הונא, עין שם. ועין מה שכתב בשו"ת בית אפרים חלק אבן העזר סימן ב' מה שכתב בזה. ועין לקמן סימן צ"ב. וכתב בספר ערך לחם למור"ק ש דמשהה מלהפיה אינו עובר בבל תשקצו, עין סימן ק"ג, עד כאן לשונו. ועין במגן אברהם סוף סעיף קטן ד':

[א] נטילת ידים. עין באר היטב. ועין במחזיקי דבריה בשם אור צדיקים למד"מ פאפ"ש שכתב בשם מהר"ם ניגירין, שאין רוח רעה סרה מהידים שנתירה עד אחר הנגוב, ולפי זה לא יברך עד שינגב, ולא כמו שכתב בשם סדר היום וכנסת הגדולה (הביאו הפגן אברהם, וכמו שכתב הבאר היטב). וגם ינגב הידים תחלה ואחר כך ירחץ הפנים. ולפי מה שכתב ביהר דיוחא חזא איכא בבית הפסא כו', אם נגב ידיו ולא רחץ פניו ונתקד לבית הפסא ורחץ ידיו, צריך שינגבם ואחר כך ירחץ הפנים, עין שם. ומנהגנו לרחץ הפנים בלא נגוב ידים תחלה, ומי שרוצה להתמיד בזה, מקל מקום יכול לילך לקח משפתת לנגב ידיו אף שהוא רחוק מפניו יותר מר' אמות, דלענין זה אין להתמיד כל כך

באור הלכה

רגיל להראות טעמי תורה, ושאר מעשיו עושה בשמאל, הרי הוא ככל אדם ומקנה בשמאל דעלמא. ועין בארצות החיים שהארץ בנה, ולדבריו יתה הדין כמו שכתבנו בשם הפרי מגדים ויבואי שרד, ואם כותב בימין ושאר מעשיו עושה בשמאל, לדבריו גם בן הרי הוא ככל אדם: * יתהר שלא יאחו וכו'. ורצה לומר, אפלו אם אין לו עפר תחתו ומקום מדרון, ואי אפשר לו להשתין בישבה, ויכול לבא על ידי זה ללעז על בניו על ידי הניצוצות כשלא יאחו באמה, אפלו בכי אסור. בית יוסף: * לא התר וכו'. אכל להתחפר לא. וכן מה שהתר למי שאינו נשוי למטה מעטרה, גם בן לא התר רק להשתין (ארצות החיים). ועין במשנה ברורה שכתבתי דמתר לשרק וכן המתנות, דלא גרע מעל ידי מטילת עבה, ובפרט אם נסבר כשיטת התוספות המובא במגן אברהם דלמשה משבור, ורצה לומר, במקום מילתו:

(16) נטילת ידים. בתוספות דמוסר פרק אלו נאמרין דבור המתחיל קריאת שמע ותפלה מבאר, דברכות של מצות נאמרין בכל לשון. ועין בספר ברפת אברהם חלק ט' מסימן רפ"ח עד סימן רצ"ה. כתב בסדר היום, דמיד אחר הנטילה יברך ולא ימתין על הנגוב, וכן כתב ברפת אברהם חלק ג. ועין לעיל סימן א' סעיף קטן ב' מה שכתבנו שם בשם תולעת יעקב. כתב בסדר היום, שלא יגע במלבושיו עד שישל.

משנה ברורה

עצה אחרת שלא יבא לידי ניצוצות, שייסע בבצים להגביה הגדי קצת או על ידי מטלית עבה. ואם אתרמי שגפלו ניצוצות על רגליו, (וג) מצוה לשפספסם: יד (כה) ולמטה. ואפלו (לו) אם האבר בקשוי מתר מעטרה ולמטה: (כו) מפני שמוציא. ורצה לומר, שעל ידי נגיעתו בגדי בא לידי חמום והרהור, ויבא לזה. וחבר עון הזה עין באבן העזר סימן כ"ג: (כז) הוא נשוי. ויש לו פת בסלו ואין יצרו תוקפו כל כך. (לח) ואם היא נדה או שהיא בדרך, אסור. ועין באבן העזר סימן כ"ג סעיף ד, דאפלו נשוי אינו מתר להושיט ידו לאמה כלל, אלא בשעה שהוא צריך לנקביו: (כח) הנשוי. ואם עומד במקום שיש לו פחד שלא יפל, אין להתמיד בנשוי כלל. [ארצות החיים]: טו (כט) בביצים. שאינו מתחמם על ידי כך. ולפעמים מתר לאחו באמה להשתין, כגון על ידי מטלית עבה שאינו מחמם, (לו) אבל על ידי החלוק אסור. (לו) ויש מפקפקין גם על ידי מטלית עבה. משום דאם בתי אדם שמתיר על ידי בגד עב. ומתר לשרק וכן המתנות, אך שלא יגע או באמה בידו. ועין בבאר הלכה: יז (לא) בל תשקצו. ואם משנה עצמו לקטנים, עובר משום בל תשקצו ומשום שלא יתה עקר. והמשהה מלהפיה (לח) אינו עובר על בל תשקצו. גם האסור בל תשקצו (לט) נדה מפני כבוד הבריות, כגון המשנה נקביו עד שימצא מקום צנוע וכהאי גוונא. וזהר מאד לקנח היטב, כי צואה במקומה במשוחו, כמו שכתוב בסמ"ע ע"ו סעיף ה. וטוב (מ) לרחץ פי הטבעת במים או ברוק:

א (א) ירחץ ידיו וכו'. יש על זה שני טעמים. (א) הראש כתב, לפי שידים של אדם עסקניות הן ואי אפשר שלא יגע בכשר המטנף בלילה, לזה תקנו חז"ל ברכה על הנטילה לקריאת שמע ותפלה. והרשב"א כתב, לפי שבשחר אחר השנה אנו נעשים ככריה חדשה, דכתיב חדשים לבקרים רבה אמונתך, צדיכין אנו להודות לו ויתברך שבראנו לכבודו לשדרו ולברך שמו. ועל דבר זה תקנו בשחר כל אותן הברכות שאנו מברכין בכל בוקר, לכן גם דבר זה תקנו בשחר להתקדש בקדשותו ולשל ידיו מן הכלי ככהו שפקדו ידיו מן הכיור קדם עבודתו. ולהלכה אנו תופסים כשני הטעמים לחמרא לענין נטילה, וכדלקמן בזה הסימן. ואם לא בריך על נטילת ידים קדם התפלה, טוב לא יברך אחר התפלה לכלי עלמא [תי אדם]: (ב) ויברך. ומיד אחר הנטילה יברך ואין צריך להמתין על הנגוב, (ג) וגם הנגוב אין מעכב. ויש מחמירין שלא יברך עד אחר שינגב ידיו, דסבירא ליה דאין רוח רעה סר מהידים עד אחר הנגוב, וסבירא ליה דאסור לברך בידים שרוח רעה שורה עליהם, אכל דעת הפוסקים אינו כן [ארצות החיים]. כתב בסדר היום, שלא יגע במלבושיו עד שישל. ובגמרא לא משמע בן [מגן אברהם]. איתא בגברות דף נ"א, אל תשל חלוקך שחרית מיד השמש ותלבש, משום סכנת מזיקין, אלא ישלרו בעצמו במקום שהוא שם, ואפלו אותו השמש (ג) כבר נטל ידיו. אמרינן בגמרא, רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום משום כבוד קונו. ובמדינתנו שאין אנו הולכים חפים אין צריך לרחץ רגליו שחרית [פרי מגדים]: (ג) גם אשר יצר. הטעם (ד) משום דבבקר נעשה ככריה חדשה, וצדיכין אנו להודות לו, ונתקן ברפת אלתי נשמה [על הנשמה] ואשר יצר על יצירת הגוף. ויש עוד טעמים אחרים עין

שער הציון (לג) גמרא: (לד) עלת תמיד: (לה) ס"ו ומגן אברהם וכן מסיק הפרי יוסף, דלא כהקליו: (לו) אליה רבה וברכי יוסף: (לז) שם בשם בכור שור: (לח) פרי מגדים: (לט) פרי מגדים: (מ) אחרונים: (א) בבית יוסף: (ב) מגן אברהם סעיף קטן ו: (ג) פרי מגדים: (ד) מגן אברהם והג"א:

ביצחק יקרא סעיף י"י המשטה. ששער היסן לענין אסור בל תשקצו אינו קטן סבדי הלוך ג' פרסאות. שכן בשהי ישראל במדבר, לא היו רשאים לפנות אלא מאחורי המתנה (ע"י ומא עה, כ וברשי שם ר"ה אלא לאחוריהם), ומחנה ישראל ג' פרסאות היה (כמבאר שם), נמצא שהצריך לנקביו, פעמים שהיה צריך לילך ג' פרסאות עד שיהא רשאי לפנות. ועין במשנה ס"י צ"ב סי"ו וישכתב עד פרסה, אך שם מיידי לענין תפלה. ס"ק ל"א: בל תשקצו. בל תשקצו" הוא אסמכתא בעלמא, ולכן נדהה האסור משום כבוד הבריות. השעם משום עקרות אינו שך בגשים. החורא אמר שנסתנו הטבעים, וגם בגברים לא ישך טעם עקרות עקשו. ועין ס' מ"ג משניב סי"א.